

ПАРОНІМИ В ПРОФЕСІЙНІЙ МОВІ ЕКОНОМІСТА

Мовна культура — це основна ознака та складова культури людини в цілому, запорука не лише фахової досконалості та професіоналізму, а й зростання творчого потенціалу особистості. Проблема якісної мовної освіти в нашій державі й дотепер залишається актуальною, оскільки врешті-решт маємо усвідомити, що «допоки ігноруватиметься роль мовного виховання, нам не домогтися високого рівня загальної культури суспільства» (Бабич Н. Д. Культура фахового мовлення. — Чернівці, 2006. — С. 7).

У зв'язку зі змінами, що відбулися за останні десятиліття в політичному й соціально-економічному житті України, зростає інтерес до аналізу та досліджень професійної лексики, до складу якої постійно надходить велика кількість іншомовних слів, формується нова власне українська лексика на позначення різних понять і процесів, водночас збагачується система галузевої термінології різних наукових дисциплін: економіки, правознавства, інформатики тощо.

Одна із важливих умов опанування професійної мови та формування професійної компетентності майбутніх фахівців — це стилістично та семантично точне слововживання. Саме незнання чи нерозуміння лексичного значення слова стає причиною численних помилок в усній та писемній мові, зокрема й уживанні паронімів — слів, подібних за морфологічною будовою та звуковим складом, але різних за значенням. Звукова близькість і незначна різниця у вимові паронімів спричиняє труднощі в їх засвоєнні та призводить до «неприпустимого вживання їх один замість одного, що затемнює зміст висловлювання» (Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні

поради. — К., 2001. — С. 82). Якщо в художньому чи розмовному стилях пароніми можуть використовуватися як ефективний засіб посилення виразності, створення каламбурів, антитез та інших стилістичних фігур, то в офіційно-діловому та науковому стилях паронімія охоплює нейтральну лексику і нерідко термінологію, неправильне оперування якими може суттєво змінити зміст документа, публічного виступу чи наукового тексту, тому це явище потребує особливої уваги, постійного звіряння зі словником і поновлення в пам'яті значень слів.

Нашу увагу привертає розгляд семантичних особливостей та функціонування паронімів на прикладі найуживаніших економічних термінів і професіоналізмів у сучасній діловій мові та явища міжстильової паронімії.

Відомо, що за характером смислових зв'язків розрізняють синонімічні, антонімічні, тематичні, семантично близькі пароніми.

З-поміж економічних термінів до синонімічних паронімів можна віднести, наприклад, широко вживані прикметники **торговий** — **торговельний**, пор.: *торговий знак, торгова марка, торговельний ряд, торговельне об'єднання*. Від цих прикметників утворилися складні слова: *торгово-промисловий (торговельно-промисловий), торгово-кооперативний (торговельно-кооперативний), торгово-фінансовий (торговельно-фінансовий), торгово-виробничий (торговельно-виробничий)*.

Прикладом антонімічних паронімів в економічній сфері можуть бути такі терміни: **консигнант** (постачальник товару на склад посередника) — **консигнатор** (посередник, який здійснює зберігання товару постачальника), напр.: *консигнант товару, консигнатор у торгових операціях; індосат (жират) — індосант (жирант)*, напр.: *При оформленні іменного індосаменту вказується ім'я особи, що передає цей документ (індосант), а також ім'я набувача (індосата)* (Збірник типових договорів: Міна, бартер, поставка, оренда, лізинг, найм, зовнішньоекономічна діяльність. — К., 2008. — С. 84).

Тематичні пароніми становлять такі пари слів зі сфери економіки: **асигнівка** (документ, розпорядження, на підставі якого отримують і видають кредити, позичку юридичним або фізичним особам) — **асигнування** (виділення певної суми гро-

шей для цільового призначення), напр.: *оформити асигнівку, планування асигнувань на рекламу товару*; **брокераж** (проведення комерційних біржових операцій з цінними паперами за дорученням продавця або їх покупця) — **брокеридж** (винагорода (премія), яку отримує брокер за проведені комерційні операції на фондових чи товарних ринках), напр.: *брокеридж у вітчизняних агентствах нерухомості; брокераж яхт в Україні; товариство «Перестраховий брокераж»*; **банк** (кредитно-фінансова установа, що акумулює кошти, надає кредити, здійснює грошові розрахунки, операції з іноземною валютою, золотом та цінними паперами) — **банко** (курс, за яким банк купує і продає цінні папери), напр.: *відкрити рахунок у банку, банко на купівлю цінних паперів*; **ліцензія** (письмове повноваження, що надається особою, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі та про надання їй права на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері) — **ліценція** (дозвіл на відступ від загальноприйнятих правил у якому-небудь виді діяльності; знижка з тарифного мита), напр.: *ліцензія на здійснення приватної охоронної діяльності; оформлення всіх видів ліцензій на господарчу діяльність; ліценція при ввезенні та вивезенні товару через кордон*.

Окрему групу становлять міжстильові пароніми. Це слова, схожі за будовою і звучанням, що можуть вживатися в різних стилях чи належати до сфер різних наукових дисциплін. Наведемо приклади таких слів-паронімів:

а) з різних сфер професійного спілкування: **дисконт** (фін. облік векселів у банку; відсоток, який одержує банк під час обліку векселів) — **дискант** (муз. високий дитячий голос (хлопців), що відповідає у хоровому співі жіночому сопрано): *дисконт надається пенсіонерам; вирізнятися чудовим дискантом*; **артикул** (ек. узагальнений показник, що характеризує основні функціональні та якісні властивості товару: тип, шифр, об'єм, призначення) — **артикуль** (лінгв. службове слово, яке вживається з іменем для позначення роду, числа, відмінка в деяких мовах): *артикул товару; вживання артикуль в англійській мові*; **дебет** (фін. ліва сторона бухгалтерського рахунка, у якій відображають господарчі операції методом подвійного запи-

су) — **дебіт** (тех. кількість нафти, газу, води, що дає джерело за одиницю часу): *записувати в дебет; заносити рахунки активу й пасиву в дебет; дебіт газових свердловин, дебіт вентилятора; жир* (біол. ліпід — речовина, яку використовує організм для енергетичних і пластичних цілей) — **жиро** (фін. вид безготівкових розрахунків): *рослинний жир, тваринний жир; платіж жиро;*

б) паронімія загальноживаних стилістично нейтральних слів та слів-термінів: **девіза** (фін. вексель, чек і т. ін., виписаний в іноземній валюті для оплати його за кордоном) — **девіз** (стисле формулювання провідної ідеї, програми дій): *використання девіз у міжнародних розрахунках, належати до девізів, девізна політика; девіз життя, придумати девіз; концесія* (ек., юр. договір, на підставі якого держава на певних умовах і на певний строк передає фізичним чи юридичним особам, у тому числі іноземним, право експлуатації лісів, надр, будівель тощо) — **концепція** (система поглядів на певні явища, спосіб тлумачення дій, розуміння теорії): *суб'єкт, що отримав концесію; укласти концесію на певний строк; концесійна угода; концесійне інвестування; концесійний договір; концепція профільного навчання в старшій загальноосвітній школі; філософська концепція; комітент* (ек. особа в договорі комісії, що доручає іншій особі здійснити за винагороду одну або кілька операцій з товаром, акціями, іноземною валютою) — **комітет** (колегіальний орган управління, що керує будь-якою сферою державної, господарської, суспільної діяльності): *комітент не повинен вводити в податкову базу суму, що надійшла на рахунок; комітет статистики; комітет захисту прав споживачів; комітет виборців України; контролінг* (ек., фін. облік і контроль на фірмі, підприємстві; профільний підрозділ фірми) — **контроль** (дії, пов'язані з перевіркою знань та виконання завдань): *контролінг збутової політики в системі управління підприємством; застосовувати експериментальну методику з використанням тестового контролю знань у навчальному процесі;*

в) паронімія розмовної лексики та слів-термінів: **жирувати** (розм. жити в достатку, надмірній розкоші) — **жирирувати** (ек. переказувати вексель на іншу особу за допомогою передавального запису на борговому зобов'язанні), напр.: *хто жиру-*

вав, а хто страждав; жириувати вексель на іншу особу.

Отже, явище паронімії характерне не лише для сфери певної наукової галузі одного стилю, а й має міжстильове вираження, що свідчить про потребу бездоганного знання точних значень слів та їх правильного вживання, дотримання норм культури мови.